Пригадую: вся наша вулиця перерита окопами, в степу стоять обгорілі німецькі танки, а в кожного з нас, у сільських хлопчаків, повно трофейних гранат і патронів — і в коробках, і в картузах, і просто насипано під лавою. Такі в нас були смертельні "іграшки".

Війна тоді тільки закінчилась. Жили ми нелегко, бідували і мерзли, особливо взимку, в люту холоднечу… Та от надходило літо, благодатна пора, і стільки тоді свят з’являлося в нашому селі! Свято перших черешень, свято кавунів і молодої картоплі, свято збирання колосків, коли у поле виходили піонерськими загонами, а то й цілою школою. А для всього колгоспу — свято першого мирного врожаю.

На обжинки, я пригадую, ставили довгі дерев’яні столи в шкільному саду. Й збирались колгоспники всією громадою: і комбайнери, і в’язальниці, і діди-філософи, і ми, всюдисуща дітлашня. Дядько Тиміш на повний розмах розтягував свою гармошку, а дорослі ставали неначе дітьми — бралися за руки, сміялися, танцювали круг снопа і співали, співали пісень завзято, аж поки не сідало сонце і не висипали на темному небі ясні зорі, нагадуючи людям, що пора розходитись, бо завтра рано вставати в поле.

У тому післявоєнному дитинстві було ще одне, можна сказати, чисто домашнє, сімейне свято. Це коли в хаті з’являлось… телятко.

От одного зимового вечора мати й каже:

— Ну, дітки, сьогодні воно й благословиться.

Ми тихенько вилазимо на піч, а мати не гасить світла, ще за два дні влила вона гасу і вставила новий гніт. Вона в святковому чеканні, і та врочистість її передається і нам, нетерплячим дітям.

Ніхто в хаті не каже: телятко. Кажуть: маленьке. Кажуть: воно. "А де покладемо його? А чим же вкутаємо наше маленьке?.." Воно ще не народилося, то навіщо пустим словом тривожити його, хай собі спить, коли вийде строк, воно й з’явиться.

Мати заклопотана, якась трошки розгублена. Котрий уже раз стане посеред хати, підіб’є волосся й думає: чи все готове? Вже й старі ряденця напохваті, і соломки настелила коло печі, і тепла вода в казані. Ага, де кожушок, бо надворі зимно,— треба його, маленького, біжком перенести з повітки. Кожушком обгорне та й перенесе швиденько. Та хоч би сусідка зрання не прибігла чогось позичати, у неї вічно позички, то солі, то квасолі, то ще якоїсь хвороби, а для нього, кажуть, чуже око вредне.

І мати зітхає, клопочеться, метушиться по хаті, в лампі гойдається жовтий язичок, і нас гойдає сон, а ми силоміць роздираємо очі: як же так прогавити оту тривожну святкову мить?

Ми не спимо, то лише брат Валько хитро вдає, що спить, висвистує в свою сопілочку. Ми лежимо тихенько, святі та милі, і як мати вибіжить у сарай та повернеться в хату, рипнувши дверима, котресь не втерпить, лупне з-під рядна на долівку.

Ні, ще нема його.

Ми прикидаємось, наче заснули, і довго прикидаємось, а чорний кожушок, що в маминих руках, гнітить нам голову до печі, до димної черені, вовною окутує тіло, і ти сам, як телятко, погойдався-погойдався кудись та й ліг на тепле дно.

Раптом — штовх! — тривога штовхає тебе в груди. І перша думка: проспав! В очах — гарячий пісок, лупаєш ними — не роздереш, лампа горить на столі, мати вуркоче коло печі, когось вгортає ряденцями.

— Вже?! — скрикують діти.

Отако! Ждав-ждав, мучився-мучився, а клятий сон ковтнув твою радість, як пес галушку.

Злітаєш з печі, босими ногами біжиш по холодній долівці (ух і шпигає!) та до нього.

Лежить...

Живеньке...

Згорнулось клубочком, його й не видно — накрите кожушиною. Тільки виткнуло мордочку. Вона, чорнява симпатична мордочка, мокра й прилизана, як після купання. Очі великі, темні, здивовані. Носик — ну, просто твоє колінце! — круглий, ніжно-рожевий і теплий. А саме, бідненьке, труситься. Телятко...

Ну ж, погладить його (ще мати сваритиметься!), лиш по лобі: ох, і м’якенька шерсть, клейка, ну пух білої кульбаби в росі. Діждалися.. І ти з усмішкою лізеш на піч і з усмішкою додивляєшся святковий сон.

А вранці крику й біганини коло того нічного гостя! Телятко ще лежить на соломі, та вже скинуло кожушок і ряденце, шерсть підсохла на ньому, закучерявилася. Воно, дурненьке, ловить твої пальці і так приємно смокче, що самому кортить полизати їх. А потім хоче звестися на тоненькі ноги, і ви гуртом підводите його, слизькі ратички ковзають по долівці, і мати гримає:

— Геть, халамидники! Розчахнете мені! Ось виламаю молочні роговці, без вас встане.

Розігнала нас мати. І я думаю: куди податися? О, на вулицю! Ще ж ніхто не знає.

Хіба довго збиратися? Скочив у валянки, пальто на плечі, шапку на голову — і з хати. Тільки за поріг — б’є тобі в груди щемкий морозний дух, мало не валить з ніг. Біло-біло кругом, аж очі ріже. Снігу намело дашками, накрутило химерні пампушки. Де-не-де виглядають чорні кілки, ото й все, що від огорожі зосталось. Біло й тихо на нашому кутку, ні душі не видно. Та ні, он чимчикує Данилко, той, що снігом здорово кидається. Бачте, він крутить млинком свою сумку, носа задер і висвистує. Мабуть, у школу йде, бо не дуже поспішає.

— Данько, а в нас телятко в хаті, ага!

— Тю! — він гупає сумкою по снігу.— А ми своє вже давно в сарай випхали, щоб долівка не мокріла.

Випхали, то й проходь. Світ на тобі не зійшовся. Оно баба Марфа гребеться в кучугурі, маленька сама, а в’язка соломи на спині, як житня скирта в степу.

— Бабо, а в нас телятко.

— Бичок чи теличка? — зиркає баба з-під своєї копиці.

— Бичок. Отакусінький.

— Щось вам, сердешним, не щастить на теличок.

Ну? Діждешся від них доброго слова? Випхали, не щастить... Та коли б вони тільки глянули: які вушка, спинка, хвостик! Ат, краще побіжу в хату, бо, гляди, щось прогавлю.

А в хаті й справді новина. Мати здоїла корову і принесла першого молока. Його тільки на денці, воно густе й жовте, як розтоплене масло, і запах у нього незвичайний, якийсь солодко-відгонистий. І мати скаже: "Це квас не для вас, це для телятка",— і ви будете ватагою напувати

його. Заклавши бичкові пальці в рот, .пхатимете у відерце його неслухняну мордочку і сміятиметесь: "Та не так же, не так!" — і раптом теля зацідить молоко, аж затруситься, і всмоктуватиме руку, і вам солодко стане від того лоскоту.

Тепер ви ждете молозива. Нічого в світі нема смачнішого за молозиво.

Ось миска на столі, діти зібрались гуртком, з нетерплячки цмокають язиками, очі пасуться в мисці, а в ній — грудка молозива, тільки що з печі. "Гостинець від нашої Снігурки",— посміхається мати. Той гостинець схожий на сир, заправлений жовтками, він крихкий і ніздрюватий. Та це вам не сир, не масло, не сметана.

Це молозиво, і все. А якщо ви ніколи не їли його, значить, у вас не було справжнього свята, бо таке щастя випадає на рік тільки раз. Цитьте, мати нарізає ножем тоненькі скибочки. Діти, мов галченята, підставляють свої мурзи: "Умм, як мед!" — жмурять оченята і не їдять, не ковтають, а смакують цілющу поживу, що пахтить димком і аж тане в роті.

Збігають дні. Мати вилущує телятькові молочні ратички. Отак просто взяла та й виламала білі рогові ковпачки, і це не страшно, бо під ними є другі ратички, справжні, вони тверді й блискучі, як нові підківки. Теля вже не ковзає по долівці, само схоплюється на ноги. Тепер слідкуйте за ним...

А скоро теля почне вибрикувати по хаті, воно цокотить підківками, і ти вибрикуєш за ним, так же кортить побуцатись: ти кулаком у лоб, у лоб його, воно підставляє лоба і чухається об твої пальці: сверблять йому ріжки. їх ще нема, вони бубнявіють під шкірою, як весняні бруньки. Ось мозолясті горбики, десь тут і вони, бичкові ріжки.

— Що ти чухаєш його? — б’є в приполи мати.— Я тебе віником почухаю! Кому казала: не займай, бо виросте шуте, битиметься.

Та ні, дарма страхає мати. Тиждень, два мине — і проріжуться, мов квасолини, білі тупенькі ріжки. І теля ще веселіше скаче за вами та — штовх! штовх! — у спину. Бешкетує!

Ось воно й піднялось, вистрибує по хаті, а як же його кликати? Ви обступаєте малого, і котрийсь пробує на язик:

— Биця, биця, биця...

— Сам ти биця.

— Гля! У нього білі ноги. Ну, просто босе. Босий, босий...

— Так тільки собак дражнять.

— О! Мазунчик!

— Мазун, Мазун! — засміялись діти, і бичок забрикав, захвицав ногами, ніби зрадів, що дали йому потішне ім’я.

І з’являються в тебе, хлопче, перші серйозні обов’язки: міняти солому, вишкрібати телячі "коржики" та прислухатися, коли стане і задзюрчить бичок. Тоді швидше — підставку, бо вже й так змокріла долівка.

Росте бичок, і ти ростеш з ним, і будеш йому за господаря і вчителя; будеш годувати й поїти, пасти й припинати, бігати по лугу й ганятися за хлопцями-пастушками. ї від тебе залежить, яку вдачу матиме худоба: чи буде вона добра й привітна, чи шкодлива й набурмосена, або, дивись, ще доведеться на роги їй набивати планку, щоб когось не скалічила.

Та скільки я пам’ятаю Снігурчиних телят, всі вони росли якісь добродушні, веселі і навіть, як мені здавалося, трошки насмішкуваті.